

ДЗВОНАР

Розморене спекою село Надійне прокинулося від шаленого дзвону, що лунав із центру села. Мешканці поглядали одне на одного зі здивуванням, бо востаннє чули подібний тоді, коли двадцять років тому померла баба Килина — найстарша серед односельців. У цій місцині церкву зруйнували давно, а на нову складатися коштами охочих не було. Сільські новини розносили «сарафанним радіо», а державні сповіщали «брехунець» із радянських часів і телевізор. По останньому дивилися в основному передачі сусідньої країни, а їхніх пропагандистів та зіркових артистів поважали більше за українських. Їм вірили беззастережно, і того, хто намагався переконати людей, що чужа пропаганда налаштовує на недовіру до своєї країни та її керівників, уважали ледь не зрадником.

Ініціатором відновлення дідівського методу сповіщення тривожних новин став Павло Андрущенко — колишній механік, а згодом інженер з техніки безпеки. Колгоспу нема давно, але, мешкаючи з дружиною в центрі села, за звичкою

.....

продовжував наглядати за огорожею трансформатора, ключі від якої йому доручили про всяк випадок, бо ж стояла вона в кінці його городу. Ще Павло сторожував у сільській раді, у котрій життя завмерло після того, як центр громади перемістився в інше, більш населене село. Платня невелика, та все ж при ділі.

Три роки тому син із невісткою привезли їм онука Сашка, який через виявлений у нього надлишок цукру в крові потребував особливої дієти. Батьки внаслідок зайнятості не могли простежити за його харчуванням і на літо спровадили внука до дідуся з бабусею. Старенькі не могли натішитись онуком і вмовили дітей залишити його на тимчасове проживання в селі. Тут і школа гарна, і дітей як бджіл у вулику. Після року навчання Сашко відмовився повертатися до Кривого Рогу. Казав, що в нього тут уже є друзі, яких не було в рідному місті.

Дідусь Павло заохочував онука допомагати йому виконувати свої обов'язки. Розповів, для чого існує трансформатор, і застеріг від необачного вчинку, який може закінчитися трагічно.

— Наближатися до нього небезпечно, тому прошу споглядати його тільки здалеку й іншим заборонено перебувати поруч нього. У тебе зір як в орла, бачиш далеко й чітко, — похвалив хлопця дідусь..

— Шпаків на черешні бачу, але ж вони нікого не бояться. Діти також — запримітять старшого і розбіжаться, — сміючись, відповів Сашко.

— За хлівом уламок металевої рейки валяється. Мені спало на думку підвісити її до електричного стовпа й спробувати лякати шпаків звуком, — запропонував старенький. — Як гадаєш, розлетяться?

— Це до того стовпа, що іншим підпертий?

— Так, бо рейка важка, і її треба підвісити в розвилці, щоби гучно відлунювало від удару іншим залізом, — пояснив дідусь.

— Навіть на краю села хлопці почують? — зрадив Сашко.

— Неодмінно. Кілька десятиліть тому в кожному селі на пожежному пункті висіла подібна рейка. Дзвонили в неї лише у випадку пожежі.

— Тепер пожежі трапляються рідко і телефоном викликати пожежників простіше, ніж бити в рейку, — розчаровано мовив Сашко.

— Можна сповіщати про незвичну тривогу чи навіть радісну подію, — продовжував переконувати дідусь, завчасно не розкриваючи перед онуком справжньої причини.

Недавно Павло Олександрович поділився міркуваннями з головою громади й занепокоєно висловився про непрості часи, які доведеться пережити. Після адміністративної реформи створили

.....

громади, залишивши менші села під опікою сільського старости, якого важко було застати в кабінеті.

— Павле Олександровичу, про які часи ти говориш? Тяжче вже не може бути... — сердито мовив голова.

— Хіба ти не стежиш за новинами й не здогадуєшся, про що я думаю?

— Та ти з дуба впав, бо Росія ніколи не нападтиме на нас! Ми ж брати за духом, і нам нічого ділити, — переконував керівник громади співбесідника чи самого себе. — Ти хоч між людьми не сій паніку, бо розбіжаться. Кордон же недалеко...

— Зайди повтікають, а українці від своєї землі не відречуться. Останніми роками в громаді все занедбано і навіть скликати людей оперативно на збори проблематично. Допоможіть мені рейку до стовпа підвісити, колись же користувалися таким простим способом оповіщати громаду про нестандартні події, — попросив Павло.

— В інших селах у дзвони б'ють, коли людина помирає, а ти пропонуєш у рейку калатати, — невдоволено сплюнув голова громади.

— Які керівники — такі й дзвони! З якою ініціативою не звернувся б до вас — відповідь одна: або грошей нема, або бажання, — невдоволено буркнув Павло й залишив кабінет.

Тепер і онук не поділяє його бажання зробити корисну для людей справу. Розумів, що сам не впорається, бо рейка важка, і без техніки її не підвісити. Якесь недобре передчуття мучило Павла, і він поділився думкою з найближчими сусідами, з якими часто базікали про політику.

— І хто ж це за дзвоняря в нас буде, гроші йому платитимуть? — поцікавився Хома. — Залізо ж важке...

— Такої посади й колись не було, з переляку дзвонили безкоштовно, — усміхнувся Павло.

— Сили наші вже не такі, як колись, але мій зять тракторист, і він допоможе. Якщо треба підсобити, то я теж прийду. Свисни або вдар у рейку! — засміявся Гриць.

Через кілька днів рейка, на здивування громади, вже висіла та чекала своєї пори. Яка ж подія мала відбутися, щоб Сашко на правах дзвоняря першим повідомив про неї людям?

...Такі розмови і події відбувалися за рік до початку повномасштабної російсько-української війни. Життя нелегке, але ніхто не скаржився, бо були ще й гірші часи.

До віддаленого від райцентру села рейсовий автобус курсував двічі — зранку і підвечір, коли люди поверталися з роботи. Зазвичай пасажири губилися ще дорогою, і до кінцевої зупинки

.....

залишалися ті, котрі не поспішали або яких мали зустріти.

З автобуса вийшов молодий чоловік із двома великими сумками. Поставив їх неподалік і повернувся за іншою поклажею, яку подала йому жінка. Останньою винесли дівчинку з великим бантом на голові. Вона простягнула рученята до тата й міцно вхопила його за шию.

— Подорож закінчилася, Солю, — повідомив чоловік, озираючись довкола. — Зараз прийде бабуса, і ми разом вирушимо додому.

Павло з дружиною часто спостерігали за пасажирами в надії побачити серед прибулих і своїх дітей. Постать чоловіка здалася йому знайомою, тож напружив пам'ять, аби пригадати, хто б це міг приїхати до села. З-за рогу, збиваючись із ніг, поспішала Гончаренчиха, і Павло аж вигукнув од радості:

— Так це ж її Олежик із родиною приїхав!

— Ви дядька назвали Олежиком? — засміявся внук, одірвавшись від спостереження за півнем, який вискочив на тин і збирався закукурікати.

— Саню, сьогодні найкраща нагода показати нашу рейку в роботі. Героїв треба зустрічати з музикою, хоча б такою, якщо іншої нема. Поспіши!

— Що такого відбулося? Нічого не розумію...

Павло з онуком підійшли до стовпа і вперше по черзі вдарили у рейку. Дзвін виявився настільки гучним, що здивовані односельці масово

виходили на вулицю і бачили тільки першого сільського героя, котрий крокував вулицею. З ним весело вітались і запитували: «Чому так пізно, адже літо завершується?»

— Якраз добре, — усміхався Олег Іванович Гончаренко, колишній учитель фізкультури місцевої школи. Тішився, що за кілька років відсутності його не забули.

Тим часом Сашкові не терпілося довідатися про того дядька, заради якого вони дзвонили.

— Він Герой Радянського Союзу? — запитав онук і побачив насмішкувате бабусине обличчя.

— Господи, чого вас у тій школі навчають? Союзу давно нема, хіба вам того не розповідали?

— У них увесь рік не було вчителя історії, а директорка, яка ще з тієї старої гвардії, чого може навчити, — заступився за внука Павло. — Олег Іванович один із перших у селі пішов добровольцем захищати Україну від агресивного сусіда. Отримавши поранення, до села не повернувся. Гарним був учителем, і діти його дуже любили. Добре було б, якби він повернувся до школи.

— Скоро дізнаємося. Може, й справді приїхав вчителювати, бо в школі не вистачає не тільки викладача історії... — додала бабуся.

Сашко до їхньої розмови вже не дослухався. Побіг, бо кортіло швидше поділитися новиною з друзями.

ЗМІСТ

Дзвонар.	3
Вижити в екстремальних умовах.	10
Розмови на Степку	21
Початок навчального року	27
Життя поза школою	33
Клуб «Відчайдухи»	40
Початок без кінця.	47
Криївка.	55
Сіра зона	60
Дух, що зве до бою	72
Несподівані гості	82
Неприємні очікування	101
Нова посада	110
Убивча новина	117
Пастка біля криївки	124
Поїздка на відпочинок	137